

PROJECT controlelijsten

We willen met deze lijsten vooral bereiken dat elke betrokkene – ieder op zijn/haar manier – aandacht schenkt aan de talenten van kinderen, vrij van vooroordelen ten opzichte van het feit of het om een jongen of een meisje gaat. Hoe kan je dit doen? Je kan de gepaste controlelijst even raadplegen indien het gaat over:

- **jezelf.** Wil je even stil staan bij jezelf om te weten of je eerder over mannelijke dan over vrouwelijke kenmerken beschikt? (checklist 1 - blauwe en roze talenten bij volwassenen)
- je **aandacht voor elk kind** dat zowel over eerder vrouwelijke dan over eerder mannelijke kenmerken beschikt (checklist 2 - blauwe en roze talenten bij kinderen). Elk kind heeft zowel blauwe als roze eigenschappen. Elk kind heeft een eigen-aardige persoonlijkheid en dat is maar goed ook.
- je **pedagogisch handelen in klas en school** (checklist 3 - genderneutrale interactie). Hoe ga je om met de kinderen van je klas? Besef je dat leerkrachten vaak anders omgaan met jongens dan met meisjes? Hoe zit het met jouw interactie met jongens en meisjes?
- een **genderneutraal taalgebruik**, zowel in schriftelijke als in mondelinge taal (checklist 4 - genderneutraal taalgebruik). Weet je dat we in ons taalgebruik vaak verraden hoe we naar jongens en meisjes, naar mannen en vrouwen kijken? Dit besef kan het begin zijn om meer genderneutraal om te gaan met leerinhoud.
- een **juist beeldgebruik** (checklist 5 - gender en beeldvorming). Elk beeld vertelt zijn verhaal. Door middel van beeldgebruik lichten we een tipje van de sluier op over onze eigen visie op mens, maatschappij, op mannen en vrouwen,....
- het stimuleren van de **interesse** van jongens, maar vooral van meisjes voor **technologieonderwijs** (checklist 6 - gender en technologie-onderwijs)

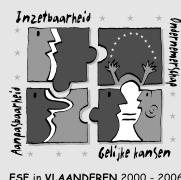
Het is de bedoeling om aan alle betrokkenen één of meerdere lijsten door te geven, afhankelijk van de taak die ze in het onderwijs op zich nemen. Zo zal de checklist rond 'gendergevoelige interactie' in eerste instantie belangrijk zijn voor die betrokkenen die omgaan met de jongeren zelf. De checklist 'beeldvorming' daarentegen is dan vooral bedoeld voor uitgeverijen en ontwerpers van didactisch materiaal.

Controlelijsten zijn uiteraard slechts hulpmiddelen. We beseffen de beperktheid ervan. Ze nu en dan ter hand nemen, doet 'even stil staan bij' onze kijk op de samenleving, op ons beeld over mannen en vrouwen, over jongens en meisjes. Emancipatie van vrouwen én mannen... het is een proces dat al lang geleden gestart is, maar nog een hele tijd kan en moet verder gaan!

Je vindt hieronder 6 controlelijsten.

ESF:

bijdragen tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid door het bevorderen van de inzetbaarheid, ondernemerschap, aanpasbaarheid en gelijke kansen en door het investeren in menselijke hulpbronnen.

Checklist 1 - BLAUWE EN ROZE KENMERKEN: kenmerken van mannen én vrouwen

Ontdek je eigen blauwe en roze eigenschappen!

- Ben je onafhankelijk?
- Ben je gevoelig voor de behoeftes van anderen?
- Ben je competitief?
- Benader je mensen en dingen eerder zakelijk?
- Heb je een kritische geest?
- Ben je invoelend en meelevend?
- Kan je goed troosten?
- Kan je goed luisteren?
- Benader je anderen met persoonlijke betrokkenheid?
- Vind je de manier waarop belangrijker dan het doel?
- Ben je ambitieus?
- Heb je een goede intuïtie?
- Sympathiseer je snel?
- Ben je dominant?
- Ben je geduldig?
- Neem je gemakkelijk beslissingen?
- Leg je vlot (sociale) contacten?
- Zorg je voor de sfeer?
- Ben je analytisch?
- Ben je relatiegericht?
- Geef je makkelijk waardering?
- Neem je gemakkelijk leiding?
- Verwerk je je gevoelens alleen?
- Vertrouw je op jezelf?
- Ben je individualistisch?
- Ben je gericht op samenwerking?
- Ben je bereid risico's te nemen?
- Ben je passioneel?
- Hou je jezelf op de achtergrond?
- Breng je goed structuur aan?
- Kom je op voor je overtuiging?

Hieronder ontdek je zelf

Blauwe eigenschappen

- o Vertrouw je op jezelf?
- o Neem je gemakkelijk beslissingen?
- o Ben je onafhankelijk?
- o Ben je ambitieus?
- o Breng je goed structuur aan?
- o Ben je prestatiegericht?
- o Ben je analytisch?
- o Ben je bereid risico's te nemen?
- o Kom je op voor je overtuiging?
- o Heb je een kritische geest?
- o Ben je dominant?
- o Ben je individualistisch?
- o Benader je mensen en dingen eerder zakelijk?
- o Verwerk je je gevoelens alleen?
- o Ben je competitief?
- o Neem je gemakkelijk leiding?

Eerder gericht op

- zelfstandigheid, autonomie
- rationeel zijn
- doelgerichtheid
- 'doen'
- de buitenwereld
- technische aanpak van de dingen
- hiërarchisch denken

Roze eigenschappen

- o Leg je vlot (sociale) contacten?
- o Ben je invoelend en meelevend?
- o Kan je goed troosten?
- o Ben je passioneel?
- o Ben je relatiegericht?
- o Kan je goed luisteren?
- o Ben je geduldig?
- o Ben je gevoelig voor de behoeftes van anderen?
- o Heb je een goede intuïtie?
- o Geef je makkelijk waardering?
- o Ben je gericht op samenwerking?
- o Hou je jezelf op de achtergrond?
- o Benader je anderen met persoonlijke betrokkenheid?
- o Sympathiseer je snel?
- o Vind je de manier waarop belangrijker dan het doel?
- o Zorg je voor de sfeer?

Eerder gericht op

- anderen, verbondenheid
- emotioneel zijn
- procesmatig denken
- 'zijn'
- de binnenwereld
- aanpak waarbij communicatie primeert
- horizontaal denken

Je zal merken dat iedereen zowel blauwe als roze eigenschappen bezit. Jij bent misschien wat blauwer dan een ander, al ben je vrouw. Iemand anders is misschien veel rozer.

Belangrijk is dat elke mens bepaalde kenmerken bezit die van hem een eigen persoonlijkheid maken. Voor elke job in de samenleving zijn eveneens kenmerken uit beide groepen nodig. Dus.. of je nu meer roze dan wel eerder blauw bent.... Je vindt allicht ergens je stek in de samenleving.

Deze algemene lijst werd samen met vzw IMPULS hertaald voor pubers.

Checklist 2 - BLAUWE EN ROZE TALENTEN BIJ KINDEREN

Talenten van jongeren

Het doel met deze checklist is dat kinderen komen tot een beter zelfbeeld, dat ze hun **eigen kwaliteiten** ontdekken. Ze vullen dit lijstje in en merken (meestal) dat ze zowel zogenaamd mannelijke als zogenaamd vrouwelijke kenmerken bezitten.¹

- De kinderen stippen die kenmerken aan die ze bij zichzelf terug vinden. Ze starten met volgende inleidende zin: *“Bij elke uitspraak denk je kort aan een situatie met je vriendinnen/vrienden in de jeugdbeweging, in de sportclub, op de muziekschool, in je familie, op de kermis, in de stad, in de tekenacademie, op school,.... En dan omcirkel je de cijfertjes van die kenmerken die je bij jezelf herkent.”*

1. Ik begin aan iets en 't lukt.
2. Ik werk graag samen.
3. Ik kies snel.
4. Ik durf mijn ding doen.
5. Ik wil de beste zijn.
6. Ik maak vlug vrienden en vriendinnen.
7. Ik plan graag vooruit.
8. Ik val niet graag op.
9. Ik voel me liever goed dan dat ik de beste ben.
10. Ik zeg aan een ander wat ik goed vind aan hem/haar (ik geef graag complimentjes).
11. Ik probeer graag nieuwe dingen uit.
12. Het lot van anderen spreekt mij aan.
13. Ik heb een speciale band met iemand (=ik heb een boezemvriend(-in)).
14. Ik weet wat mijn vriend(-in) voelt.
15. Ik voel aan wat ik moet doen.
16. Hoe spannender, hoe liever.
17. Ik weet veel persoonlijke zaken van mijn vriend(-inn)en en hou er rekening mee.
18. Ik zeg wat ik denk.
19. Ik luister en troost.
20. Ik kijk makkelijk op naar iemand.
21. Ik zoek uit hoe iets in mekaar zit.
22. Ik heb geduld.
23. Ik ben graag leider van een groep.
24. Ik durf alleen staan met mijn mening.
25. 'To the point', a.u.b.
26. Ik hou wat ik voel voor mezelf.
27. Ik durf ruzie aan.
28. Ik weet wat ik wil.
29. Ik sta graag in de kijker.
30. Ik zorg voor de chips en de muziek.
31. Ik voel aan als iets niet snor zit.
32. 'Hoe' je iets zegt en doet, is belangrijker dan 'wat' je zegt en doet.

- Nadien bied je hen het lijstje aan waarin de kenmerken gerangschikt staan onder blauw of roze. Het gaat hier over zogenaamd 'mannelijke' of zogenaamd 'vrouwelijke' eigenschappen². Het zou dus handig zijn dat je ervoor zorgt dat elk kind over zo'n lijstje op papier kan beschikken. Ze tellen op hoeveel roze, resp. blauwe kenmerken ze hebben. Dit roostertje zal hen reeds confronteren met het feit dat sommige meisjes meer blauwe dan roze kenmerken hebben en omgekeerd.

BLAUWE KENMERKEN

1. Ik begin aan iets en 't lukt.
2. Ik kies snel.
3. Ik durf mijn ding doen.
4. Ik wil de beste zijn.
5. Ik plan graag vooruit.
6. Ik probeer graag nieuwe dingen uit.
7. Hoe spannender, hoe liever.
8. Ik zeg wat ik denk.
9. Ik zoek uit hoe iets in mekaar zit.
10. Ik ben graag leider van een groep.
11. Ik durf alleen staan met mijn mening.
12. 'To the point', a.u.b.
13. Ik hou wat ik voel voor mezelf.
14. Ik durf ruzie aan.
15. Ik weet wat ik wil.
16. Ik sta graag in de kijker.

ROZE KENMERKEN

1. Ik maak vlug vrienden en vriendinnen.
2. Ik luister en troost.
3. Ik kijk makkelijk op naar iemand.
4. Het lot van anderen spreekt mij aan.
5. Ik heb een speciale band met iemand (=ik heb een boezemvriend(-in)).
6. Ik heb geduld.
7. Ik weet wat mijn vriend(-in) voelt.
8. Ik voel aan wat ik moet doen.
9. Ik zeg aan een ander wat ik goed vind aan hem/haar (ik geef graag complimentjes).
10. Ik werk graag samen.
11. Ik val niet graag op.
12. Ik weet veel persoonlijke zaken van mijn vriend(-inn)en en hou er rekening mee.
13. Ik voel me liever goed dan dat ik de beste ben.
14. Ik zorg voor de chips en de muziek.
15. Ik voel aan als iets niet snor zit.
16. 'Hoe' je iets zegt en doet, is belangrijker dan 'wat' je zegt en doet.

- Wellicht kan je op klasniveau concluderen dat zowel de jongens als de meisjes vrij roze, roze-blauw of eerder blauw kunnen zijn. Wat algemeen verteld wordt over meisjes en jongens en het verschil tussen beiden is dus eigenlijk erg overroepen. En trouwens: alle kenmerken zijn waardevol!
- Op die manier doorbreek je misschien voor een deel het vooroordeel dat reeds van bij het begin bij meisjes en jongens bestaat.

¹ Voor meer informatie zie 'checklist - aandachtspunten bij een gendergevoelige aanpak in het onderwijs' dat zich ook in dit mapje bevindt.

² Voor meer informatie zie www.oriento.be - tekst 'Technologische opvoeding en gender - Wijzer worden'

Checklist 3 - GENDERGEVOELIGE INTERACTIE IN DE KLAS

Algemeen

- Ben je als leerkracht bewust van de manier waarop je naar mannen en vrouwen, naar meisjes en jongens kijkt?
- Beschouw je alle studierichtingen en vakken gelijkwaardig?

Pedagogisch handelen in de klas

- Treed je als leerkracht zelf als model op in het serieus nemen van meisjes?
- Bestrijd je seksistische opmerkingen? (*humor werkt hier het best!*)
- Geef je de meisjes en de jongens in je klas evenveel en evenwaardige beurten om te antwoorden?
- Formuleer je feedback op de antwoorden van de leerlingen inhoudelijk en zakelijk?
- Bevestig je meisjes evenzeer voor hun prestaties, activiteiten en initiatief als voor orde, netheid, vlijt en goed gedrag?
- Waak je erover dat jongens even nauwgezet als meisjes de afspraken naleven?

Didactisch handelen

- Analyseer je heel gericht leerinhouden en -middelen op genderneutraliteit³?
- Zoek je bewust naar onderwerpen die zowel jongens als meisjes aanspreken?
- Verander je voldoende in aard van onderwerpen?
- Laat je de kinderen ook zelf zoeken naar relevante onderwerpen?
- Varieer je voldoende in didactische aanpak en in de keuze van werkvormen?
- Zorg je bij groepswork ervoor dat zowel meisjes als jongens leidende en verzorgende/administratieve taken op zich nemen?
- Besteed je ook aandacht aan het gebruik van verschillende evaluatievormen?
- Sta je stil bij de evaluatienormen die je hanteert: wat verwacht je? Wat evalueer je?

Non-verbale communicatie op school.

- Praat je op dezelfde toon tegen meisjes en jongens?
- Zorg je ervoor dat je evenveel oogcontact hebt met meisjes en jongens?
- Luister je even lang naar meisjes als naar jongens?
- Knik je hen even vaak bemoedigend toe?
- Schenk je evenveel aandacht aan ongewenst gedrag van jongens, of neger je dat vaker?

Verbale communicatie in de klas.

Voor je verbale communicatie als leerkracht kan je de checklist 'Genderneutraal taalgebruik' hanteren. Je vindt ze eveneens in dit mapje.

Checklist 4 - GENDERGEVOELIG TAALGEBRUIK

Waarop let je bij schriftelijk taalgebruik?

- Schrijf je een tekst zo dat **alles** wat je schrijft ook voor het andere geslacht geldt?
- Zorg je ervoor dat **beide geslachten** in de tekst voorkomen?
- Gebruik je in je teksten de **je- of u-vorm** of het meervoud?
- **Spreek** je steeds zowel de meisjes als de jongens aan?
- **Vervrouwelijk** je bij voorbeelden ook eens de tekst?

Waarop kan je letten bij woordkeuze en het gebruik van uitdrukkingen?

- Zorg je ervoor dat je in je taalgebruik **stereotypen doorbreekt?** (actief-rustig, intelligent-emotioneel)
- Zorg je voor een zakelijke beschrijving van **kenmerken en eigenschappen** en vermijd je stereotypen?
- Tracht je het woord 'man-' als onderdeel van een ander woord te **vermijden?**
(manhaftig, mankracht,..)
- Doe je hetzelfde met 'vrouw-'..... ?
- Geef **objectieve** cijfergegevens.
- Gebruik je **zo weinig** mogelijk het **bezittelijk voornaamwoord** (zijn en haar)? Of doe je dat, indien nodig, in het meervoud?

Waarop kan je letten bij jobomschrijvingen?

- Noteer je de **naam en de titel** bij de personen die op de beelden of in de teksten voorkomen?
- Werk je **roldoorbrekend** bij het geven van voorbeelden?
- Kies je bij de omschrijving van een beroep voor een **sekseneutrale omschrijving?** (leerkracht i.p.v. leraar, verpleegkundige ipv verple(e)g(st)er)
- Let je er op dat een **taak** door een **vrouw** uitgeoefend, geen variant of een **afwijking is op de 'standaard' mannelijke taak of job?** (Mevr. Peeters, ingenieur, i.p.v. mevrouw de ingenieur)
- Zorg je dat in elke **functiebeschrijving** zgn. **mannelijke en vrouwelijke eigenschappen** vermeld worden?

Checklist 5 - 'GENDER EN BEELDVORMING' Samenstelling van het beeld

Leg je nadruk op identiteit en zelfstandigheid?

Geef je het individu dat afgebeeld wordt een eigen gezicht?

Zorg je voor een actieve voorstelling?

Beeld je de meisjes en vrouwen af terwijl ze actief bezig zijn?

Let je op gelijkwaardigheid?

- Zorg je voor evenveel beelden van jongens als meisjes?
- Beeld je leefvormen af in verschillende samenstellingen en zorg je daarbij voor gelijkwaardige beeldvorming?
- Breng je mannen en vrouwen op een fysiek even hoge plaats in beeld?
- Zorg je voor een gelijke indruk van jongens en meisjes?

Let je op de omgeving?

- Denk je goed na of de context mee in beeld moet gebracht worden?
- Gebruik je felle kleuren voor die beelden, details... die je speciaal wil benadrukken?
- Zorg je voor overeenstemming tussen tekst, beeld en geluid?
- Denk eraan dat ook grafische vormgeving en kleurgebruik genderbepaald is.

Is het beeld een spiegel van het gewone leven?

- Fotografeer je vrouwen vanuit een natuurlijke hoek?
- Leg je geen onnodige nadruk op lichamelijke van vrouwen?
- Benadruk je uiterlijk, make-up, kledij niet teveel. Vermijd je ook het omgekeerde?
- Stel je vrouwen voor als 'gewone vrouwen'?

Een ruime diversiteit aan vrouwenbeelden is eigenlijk de enige mogelijkheid voor de media om een echte 'spiegel van de maatschappij' te zijn.

Beeldvorming rond studie en beroep

- Benadruk je bij het behalen van diploma's, carrière en succes,... door meisjes en vrouwen hun eigen inzet en bekwaamheid?
- Besteed je aandacht aan het doorkruisen van rollen?
- Bezorg je vrouwen een naam en een functie?
- Vraag je in een interview bij vrouwen ook naar zakelijke bezigheden en naar hun werk?
- Vermijd je dat de vrouwelijke vorm van een beroep tussen haakjes wordt vermeld?

Taalgebruik bij beeldvorming

- Vermeld je de inbreng van vrouwen in de directe rede?
- Hanteer je concreet taalgebruik en gebruik je liever werkwoorden? (niet 'zijn')

Checklist 6 - 'GENDER EN TECHNOLOGIEONDERWIJS'

Een positieve attitude voor technologie nastreven

- Laat de maatschappelijke betekenis van technologie duidelijk aan bod komen: menselijke behoeften, technologie gebruiken, gevolgen van technologie voor de samenleving, technische dienstverlening.
- Laat merken dat onderwijs in technologie de wereld beter doet begrijpen.
- Wijs ook op de gunstige toekomstperspectieven van technologische beroepen.
- Toon dat technologie meer is dan reeds bestaande dingen namaken. Besteed meer aandacht aan technologie als menselijk ontwerp: creativiteit en ontwerpen moeten een plaats krijgen in elk leerprogramma.
- Bezoek een technische school.
- Een tentoonstelling geven met realisaties van werkstukken werkt motiverend.
- Bestrijd het mannelijke imago van technologie: voor ieder talentenprofiel bestaat er een geschikt technologisch beroep.
- Laat zien dat vrouwen vroeger en nu een belangrijke rol spelen in de wereld van de technologie. Hun activiteiten worden onterecht minder als technologisch bestempeld (vb. voeding, kleding, gebruiken van technologie, ...)
- Technologie gebruiken: besef dat jongeren niet zoveel interesse hebben in het gebruik van eenvoudig handgereedschap. Machines gebruiken spreekt eerder jongens aan. Huishoudelijke apparaten scoren goed bij jongens en meisjes. Digitale apparaten spreken jongens en meisjes sterk aan.

Aansluiten bij jongens en meisjes

- Hou er rekening mee dat meisjes reeds vanaf 5 jaar anders omgaan met technologie dan jongens.
- Meisjes hebben vaak belangstelling voor apparaten die te maken hebben met menselijke communicatie, medische technologie, verzorging en levensstijl. Daar waar jongens over het algemeen meer oog hebben voor de materiële gebruikswaarde zijn meisjes gevoeliger voor de sociaal-culturele gebruikswaarde.
- Meisjes hebben minder zelfvertrouwen bij harde techniek, jongens bij zachte vormen van techniek.
- Jongens zijn meer gericht op prestaties van een product, meisjes maken liever iets dat zinvol is.
- Meisjes hebben minder ervaring met gereedschap uit de hardere sectoren.
- Meisjes gebruiken weinig vaktermen.
- Meisjes leren meer door samenwerking, jongens door competitie.
- Laat merken dat het gewoon is als meisjes "hardere" technologie leuk vinden; laat ook merken dat het normaal is als jongens "zachtere" technologie leuk vinden.

Het zelfvertrouwen van meisjes stimuleren en hen activeren

- Kies voor opdrachten die tot een mooi resultaat leiden en die ook niet al te gemakkelijk zijn.
- Gereedschappen: besteed voldoende aandacht aan juist gebruik en vaktermen.
- Toon rolmodellen: succesvolle vrouwen in de wereld van de technologie.
- Kies niet altijd voor gemengde groepjes⁴ in groepswerk. In een groepje met alleen meisjes moeten ze zelf het voortouw nemen.
- Toon de menselijke en maatschappelijke betekenis van de technologische leeractiviteit.
- Doe eens inkopen rond materiaal voor practica met meisjes.
- Geef materiaal en suggesties aan meisjes om thuis en in de vakantie met techniek bezig te zijn. Meisjestijdschriften zijn heel goed op de hoogte van de leefwereld van hun doelgroep. Ze leveren heel wat inspiratie op die voor technologieonderwijs zinvol is: vrolijk kleurgebruik, taalgebruik, onderwerpkeuze, ...

⁴ Technica10 pleit voor aparte meisjesgroepen omdat:

- ze niet geconfronteerd worden met de voorsprong van jongens
- ze niet moeten in concurrentie gaan met de jongens
- er hen meer specifieke begeleiding kan geboden worden
- de keuze van de activiteiten meer kan uitgaan van de belevingswereld van de meisjes.